

Н.О. Исмаил¹, А.Б. Алтынбеков¹

*¹Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Алматы, Қазақстан*

ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚТЫҢ ДІНИ ФАКТОРЫ

Аңдатпа

Мақалада қайырымдылықтың діни тұрғысынан түсіндіріліп, таралу тарихын және қолданылу әдістері қарастырылған. Әлемдік діндер мен ұлттық діндерде қалай жүргізіледі, қандай нормалар мен қағидаттарға сәйкес көрсетілетіні туралы қысқаша айқындалған. Бұл өлшемді елемей маңызды моральдық, құқықтық және тұлғааралық салдарға ие. Біздің әлем үлкен және әр түрлі... әр ел, әр түрлі тарих, әр түрлі мәдениет, әр түрлі діндер... Діни аспектілер туралы өте көп айтуға болады, сондықтан әртүрлі діни ілімдерді ұстанатын түрлі табынушылықтардағы қайырымдылықтың бағытталуына әсер еткен сәттерге тоқталдық.

Ислам, православиелік немесе католиктік христиандық, протестантизм, иудаизм, буддизм немесе конфуцианизм болсын, кез-келген діни мәдениетте қайырымды істердің және мұқтаж адамдарға көмектесудің маңыздылығы туралы айтылады. Осыған орай қай дінде қайырымдылық жасаудың қандай факторларға сәйкес жүргізілетіні қарастырылған. Мақалада айтылғандардың ішінен дін әлемнің түрлі аймақтарында қайырымдылықтың дамуына елеулі із қалдырды деген қорытынды жасауға болады. Біздің елімізде бұл идеялар тек тамырын жая бастады және қайырымдылықтың инфрақұрылымын дамытуға нақты мүмкіндік беретін көптеген уақыт қажет болады, осылайша ауыр науқастармен немесе төтенше жағдайларда зардап шеккен адамдарға ғана емес, өзіне де көмектесіп қана қоймай, өмірде ешкім де сақтандырылмаған.

Түйін сөздер: қайырымдылық, дін, қоғам, адам, мәдениет, қағида.

N.O. Ismail¹, A.B. Altynbekov¹,

*¹al-Farabi Kazakh National university,
Almaty, Kazakhstan*

RELIGIOUS FACTOR IN CHARITY

Abstract

The article discusses the history of distribution and methods of charity application, which are explained from a religious point of view. It is briefly defined how it is conducted in world religions and national religions, in accordance with what norms and principles. Ignoring this size has important moral, legal, and interpersonal consequences. Our world is huge and diverse... different countries, different histories, different cultures, different religions... We can talk a lot about religious aspects, so let's focus on those moments that influenced the direction of charity in different cults that profess different faiths.

In any religious culture, whether it is Islam, Orthodox or Catholic Christianity, Protestantism, Judaism, Buddhism or Confucianism, it is said about the importance of charitable works and helping people in need. In this regard, it is stipulated which factors will be used for charity. From all of the above, we can conclude that religion has left a serious imprint on the development of charity in different regions of the world. In our country, these ideas are just beginning to take root and it will take quite a long time to develop the infrastructure of charity, thereby helping not only seriously ill or injured people in emergency situations, but also themselves, because in life no one is immune from anything.

Keywords: charity, religion, society, person, culture, rules.

Исмаил Н.О.¹, Алтынбеков А.Б.¹

¹Казахский Национальный Университет имени аль-Фараби,

РЕЛИГИОЗНЫЙ ФАКТОР В БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОСТИ

Аннотация

В статье рассматриваются история распространения и методы применения благотворительности, которые объясняются религиозной точки зрения. Кратко определено, как проводится в мировых религиях и национальных религиях, в соответствии с какими нормами и принципами. Игнорирование этого размера имеет важные моральные, правовые и межличностные последствия. Наш мир огромен и разнообразен... разные страны, разные истории, разные культуры, разные религии... Говорить о религиозных аспектах можно очень много, поэтому остановимся на тех моментах, которые повлияли на направленность благотворительности в разных культурах, исповедующих разные вероучения.

В любой религиозной культуре, будь то Ислам, православное или католическое христианство, протестантизм, иудаизм, буддизм или конфуцианство, говорится о важности благотворительных дел и помощи нуждающимся людям. В связи с этим предусмотрено, каким факторам будет производиться благотворительность. Из всего вышенаписанного можно сделать вывод, что религия наложила серьезный отпечаток на развитие благотворительности в разных регионах мира. В нашей стране эти идеи только начинают пускать корни и потребуются еще довольно много времени, дающих реальную возможность развивать инфраструктуру благотворительности, тем самым помогая не только тяжелобольным или пострадавшим в чрезвычайных ситуациях людям, но и самим себе, ведь в жизни никто ни от чего не застрахован.

Ключевые слова: благотворительность, религия, общество, человек, культура, правила.

Қайырымдылық бастапқыда діни және этикалық нормалармен байланысты болды. Алғашқы қоғамдық қайырымдылық ұйымдарын христиандар құрып, оны Рим заңына енгізді. Протестантизмге сәйкес қайырымдылық - қоғам мен мемлекеттің жауапкершілігі ретінде қабылданған және сол протестантизм қайырымдылық қызметін институционализациялаудың негізін қалады: ол әлеуметтік жұмыстың бір түріне айналды. Оған қоса, кез-келген конфессия қайырымдылықтың өзіндік құндылығы мен дүниетанымдық тұжырымдамасын, оны жүргізу ережелерін ұсынады.

Православие, католицизм және протестантизмге тән ортақ христиандық нормаларға сәйкес, байлықты дұрыс игерудің жалғыз жолы – ол кедейлерге деген қамқорлық болып табылады (Лк. 12:33). Жақсылықты ерікті түрде, адал ниетпен, жариясыз жасау керек; мұқтаж адамдарға ерекше көзқарас болуы керек. Иса Мәсіх яһудилер мен христиандарға ортақ ережелерді қайталай отырып, Құдай кедейлерді ерекше қорғайды деп айтқан (Мф. 11: 5; Лк. 4:18-21). Алғашқы қоғамдық қайырымдылық ұйымдарын құрған және оларды Рим заңына енгізген дәл осы христиандар болды [1].

Ислам. Ислам дінінде Алланың өзі аса мейірімді және қамқор бола тұра мұсылмандардан да осындай қасиеттерді көрсетуді талап етеді деп саналады. Сонымен қатар, мұсылман қауымдастығында (үмметінде) Алланың алдында барлығы тең және бір-біріне қамқор болуы керек. Мұхаммед пайғамбар кедейлікті жеңуге атсалысқан деп саналады: ол мұқтаж адамдарды қайыр беріп асырамай, оларға жұмыс істеуді және сол арқылы ақша табуды үйрету керек дейді. Қайыршылық – тек тозақ оты жуып-шайтын күнә болып саналады.

Құранға сәйкес барлық ересек, жұмысқа қабілетті мұсылмандар зекет беруі керек, зекет алдымен қайыр садақа болып саналды, ал кейін мұқтаж мұсылмандардың пайдасына берілетін міндетті салыққа айналды. Ол күнәдан «тазартады», зекеті төленген байлықты игеруді күнәсіз етеді. Зекет мұқтаж адамға еш жазғырмастан төленуі керек.

Зекет белгілі бір минимумнан асатын мүлікке 2,5% көлемінде төленеді, ауылшаруашылық өнімдерінен - 10%, алтын, күміс, асыл тастар, теңіз өнімдерін өндіруден - 20%. Жылжымалы және жылжымайтын мүлікке де зекет төленеді. Жалға алу жылжымайтын мүлікті ұстауға арналған барлық шығыстардың пайдасынан шегерім негізінде алынады. Фабрикалар, зауыттар мен цехтардан зекет барлық шығындар, жалақы мен қарыздар шегерілгеннен кейін алынады.

Ислам әсіресе жетім балаларды қорғайды (оларға мұқтаждар секілді зекет тиесілі). Жетімдердің меншігіне қол сұғылмайды. Құранға сәйкес олардың мүлкіне қол сұққан адам тозақ

отына түседі. Зекет жұбайына, анасына, әкесіне, әжесіне, атасына, ұлына, қызына, немерелері мен бай адамдарға берілмейді.

Зекеттен басқа берілетін «садақа» да бар. Оған: қарыздарды кешіру, құлдарды босату, науқастар мен өлім халінде жатқандарға бару, жерлеуге көмектесу, қонақжайлылық және қонақты қорғау, саяхатшыға жол көрсету. Мұның бәрі рухани қажеттіліктен, таза мейірімділіктің көрінісі ретінде жасалуы керек және ол үшін өзіне ешқандай пайда ойламауы керек.

Бекітілген зекет мөлшерін төлей алатын мүмкіндігі бар барлық адамдар беруі керек, бірақ қайырымдылық жасаушы бірқатар шарттар мен талаптарға сай болуы керек: ол «садақаны» жасырын беру керек, оны Аллаһтың разылығы үшін жасауы керек, ақыл-есі сау, кәметел жасқа жеткен және еркін болуы керек, күнкөріске қажетті қаражатқа ие және барлық қарыздары төленген болуы керек, оған бір айға тәуелсіз өмір сүруге мүмкіндік беретін ең аз қаражаты болуы шарт; сайып келгенде, оның жекеменшігі оған табыс алып келуі керек.

«Садақаның» үш түрі бар: бір реттік қайырымдылық; өтеу әрекеті, яғни қайырымдылық мақсаттар үшін (мысалы, ораза ұстау) ережені қасақана бұзғаны үшін айыппұл («каффара»); бай адамның өз кірісінің бір бөлігін кедейлердің пайдасына бөлуі.

«Садақаны» келесі адамдар ғана қабылдай алады: кедейлер мен мүгедектер (оларды қоғамның үш мүшесі тексеруі керек), табиғи немесе әлеуметтік апаттардан зардап шеккендер және кедей отбасылар. Әйтпесе, «садақа» сұрау бопсалау ретінде қабылданады.

«Садақаны» таратуды мұқтаж туыстардан бастау керек. Мұнда алкоголь мен есірткі, ислам тыйым салған тамақ, алтын мен жібек, ер адамдар үшін зергерлік бұйымдар, ойын-сауық пен құмар ойындар болмауы керек [2].

Мұсылман елдеріндегі мемлекет қайырымдылықты дамытуды қолдай отырып, вакф (немесе вакуф) деп аталатын қайырымдылық түрін мойындайды, вакф - мемлекет немесе жеке тұлға діни немесе қайырымдылық мақсаттары үшін беретін мүлік. Вакф жылжымайтын, жылжымалы, ажыратылмайтын мүлікті қамтуы мүмкін, бірақ тек пайдалы (кіріс) және шығындалмайтын (мысалы, ақшаны вакфқа беруге болмайды) болуы керек.

Православие. Православиеде қайырымдылықтың келесі мақсаттары бар деп саналады: христиандық сүйіспеншіліктің көрінісі - жанашырлық, Құдайға ұқсау - игілік (теозис) беруші, құтқарылу жолында өзін-өзі жетілдіру. Қайырымдылық жақсылық жасаушы үшін емес, тіпті мұқтаж адамдар үшін де емес, Мәсіх үшін және айналасындағы адамдарды үлгі көрсете отырып адамгершілікке шақыру үшін жасалады. Мейірімділіктің мақсаттары жердегі әлемге емес, мәңгілік әлемге қатысты және бүкіл әлеуметтік жүйеге түбегейлі өзгеріс әкелуді көздемейді, өйткені ол тек о дүниедегі Жұмақта болады, осы себептерге байланысты, жақын адамдарға жасаған жақсылық ең алдымен жеке әрекет болып табылады – жеке қайырымдылық жасаушыдан нақты бір қайырым-көмек алушыға дейін [3].

Католик діні. Католиктерде қайырымдылық идеясы, біріншіден, әр түрлі «игі істердің» көмегімен құтқарылу тұжырымдамасына негізделген. Мұндай істер әдетте материалдық және рухани болып бөлінеді. Алғашқыларға мыналар жатады: ашыққандарды тамақтандыру, шөлдегендердің шөлін қандыру, жалаңашты киіндіру, жолаушы кезбе адамдарды үйіне кіргізу, науқастың халін сұрап бару, тұтқындарды жерлеу. Екіншісі: күнәһарды тура жолға салу, білімсізді оқыту, күмәнданушыға жақсы кеңестер беру, қайғыға батқан адамдарды жұбату, ауыртпалықтарды шыдамдылықпен көтере білу, реніштерін шын жүректен кешіру, тірілер мен өлілер үшін дұға ету.

Екіншіден, католиктік әр тұлғаның трансценденттігін құрметтеу және оны әлеуметтік құрылымдардың әділетсіздігінен қорғау қажеттілігінен туындайды. Әр адамның қадір-қасиеті қорғалуы керек, ол соның ішінде лайықты өмір сүру жағдайында да көрініс табуы керек. Тұлғаны оның ажырамас құқықтарынан айырған уақытта, қоғам оны кемсітеді, ондай құқықтарға: тамақтану, баспана, еңбек ету, білім алу құқығы және мәдениетті игеруі, көліктің қолжетімділігі, денсаулық сақтау, ақпараттың еркін айналымы және діни сенім бостандығы жатады.

Осыған байланысты католиктік қайырымдылықтың үшінші негізі - «жалпы игілік», субсидиарлық және ынтымақтастық: мәсіхші, мұғалім мен тәрбиеші болудан кем түспейтін қайырымды жанашыр болуы керек (сондықтан да католик шіркеуінде әлеуметтік қызметкерлерді дайындауға осындай ерекше көңіл бөлінеді). Әрбір діншіл адам барлық

адамдардың игілігіне ұмтылуы керек, басқалардың қайғы-қасіретіне немқұрайлы қарамауы керек және Мәсіх секілді олардың қайғыларына ортақтасу керек - мұның бәрі 1891 жылы жарияланған католиктік әлеуметтік ілімдерді оқуға арналған Лев XIII-нің «Rerum Novarum» энцикликасында көрсетілген. Осы қағидаларды жүзеге асыру, ең алдымен, жеке адамдар мен еріктілерді жинайтын қоғамдық ұйымдар деңгейінде болу керек, өйткені 1931 жылы Рим Папасы Пий XI айтқандай, барлық мәселелер «төменнен» шешілуі керек [4].

Протестантизм. Бастапқыда протестантизмде, әсіресе оның кальвинистік нұсқасында, кедейлерге деген төзбеушілік бар еді, өйткені адал жұмыстағы қаржылық сәттілік құтқарылу үшін алғашқы тағдырдың белгісі ретінде қабылданды, ал сәтсіздіктер Құдайдың теріс айналу белгісі ретінде қабылданды. Алайда, XVIII ғасырдан бастап қайырымдылық протестанттар арасында құрметті және танымал іске айналады, өйткені мұны мұқтаж жандардың жанын құтқару, рухани жаңғыруға және Құдайдың жер бетіндегі басқарушысы болып табылатын әрбір христианның өз орнын табуға көмектесу мүмкіндігі ретінде қарастырылады. Адам - аяушылықтың нысаны емес, ол өзін-өзі дамыту субъектісі. Сондықтан протестантизм алғашқы болып қайырымдылық пен әлеуметтік қызметтің әлеуметтік-реабилитациялық және психотерапевтік функциялары мәселесін діни формада қойды.

Американдық протестантизмде XVII ғасырдан бастап Құдай, адам және адал қауым арасындағы «ковенант» идеясы кеңінен танымал болды. Қайырымдылық қоғамын құру үшін қоғамның барлық мүшелерінің немесе көпшілігінің мүдделерін ескеру қажет. Протестанттық мағынадағы қоғамдық ынтымақтастық барлық мүшелердің бір-біріне тең құрметіне негізделуі керек. XVII ғасырдағы Жаңа Плимуттың отарлаушыларының пікіріне сәйкес Христиандар жақын ағайындарының үй шаруашылығының тоқырауына жол бермеуі керек, олар өздерінің барлық мүшелері үшін жұмыс жағдайларын жасауы керек, жетім балаларды туыстарының отбасына орналастыруы керек (мемлекет шығындарды өтеген жағдайда). Сонымен қатар, «парасатты кедей адамдар» мен «лайықсыз мұқтаж адамдар» арасындағы айырмашылықты нақты анықтау қажет. 1848 жылы құрылған Innere Mission неміс лютерандық қоғамы осы қағидаларды басшылыққа ала отырып, істің мән-жайын толық зерттегеннен кейін ғана арнайы әлеуметтік көмек көрсеткен [5].

Қайырымдылық қоғам мен мемлекеттің міндеті ретінде қабылданғандықтан, протестантизм қайырымдылық қызметін институционализациялаудың негізін қалады, бұл бағыт жаңа құндылық-нормативті құрылымдар бағытында күрт өзгерді және әлеуметтік жұмыс формасына айналды.

Иудаизм. Иудаизмде қайырымдылық тақуалықтың синонимі болып саналады (Талмуд ілімінде «цдака» - сөзбе-сөз аударғанда «тақуалық» немесе «әділдік»), маңыздылығы бойынша бұл барлық өсиеттерді қоса алғанда тең түседі (ББ. 9а). Қайырымдылық - Құдайдың өзіне тән ерекше белгілерінің бірі (Втор. 10: 17-18). Ол белгілі бір дәрежеде құрбандық шалумен теңеседі және құналарды жуып-шайады (Сир. 35:1-2). Сондықтан, Таурат пен Құдайға қызмет етумен қатар, қайырымдылық дүние негізін қалаушылардың бірі болып табылады (Авот 1: 2).

Жақсылық жасаудың міндеті - Құдай барлық адамдарды тең етіп жаратуымен байланысты (Иов. 31:13-15) және әсіресе яһудилер қауымының кедей өкілдеріне қамқорлық жасауды мұрат еткен, сондықтан яһуди қауымдастығының мүшелері кедей бауырластарға қамқорлық жасауы керек (Лев. 25:35).

Садақа беру (ең болмағанда, раввиндік ортада) адамның әлеуметтік мәртебесін өзгерту әдісі емес, оған қиындықтан құтылу, бұрынғы қоғамдағы орнын қалпына келтіру әдісі ретінде қарастырылды. Сондықтан, яһудилер дәстүрінде адамға өз бетінше тұруға мүмкіндік беру әлдеқайда жақсы деп саналады, мысалы оған алдағы істері үшін қарыз беру арқылы.

Иудаизм ережелеріне сәйкес «цдака» жылдық кірістің 10% -ын құрауы керек. Шындығында бұл ондық бөлігі адамға тиесілі де емес. Тапқан табыстың бәрін өзіне қалдыру - кедейлерді тонау деген сөз. Табыстың 10% -дан көп бөлігін «цдака» -ға беру мақұлданғанмен, кедейленбеу үшін және басқалардың қайырымдылығын қолдануға мәжбүр болмау үшін қайырымдылыққа жұмсайтын қаржының мөлшері тапқан табыстың бестен бір бөлігінен аспауы керек.

Кедейлер алуға құқылы, ал жағдайы жақсы адам беруі керек. Ешкім де - әлемнің ең мықты адамы да, соңғы кедей де - мейірімділік көрсету міндетінен босатылмайды. Тіпті алған садақасына күн көріп жүрген кедей адам да садақа беруі керек (Тр. Гитим, 7).

Ең алдымен «цдаку» жақын адамдарға - көршілерге, туыстарға, содан кейін барлық адамдарға беріледі. Кедейлерге көмек беруден бас тартатын немесе мүмкіндігі бола тұра аз беретін адамға сот арқылы қайырымдылық көрсетуге мәжбүрлеуге болады. Қайырымдылық, көмек алу кезінде ерлерге карағанда әйелдерге басымдық беріледі; кедей туыстарға бөгде адамдардан бұрын көмек көрсету керек (Ш. Ар., И. Д. 251: 3). Ақшасыз бөтен қалада қалған адамның да қайырымдылыққа құқығы бар (Пеа 5:4). Адам өзін-өзі қамтамасыз ету үшін тұрмыстық заттарды сатуға міндетті емес және мұқтаж болған кезде қайырымдылықты пайдалануға құқылы (Пеа 8:8). Таурат пен Талмуд қайырымдылық жасау басқа ұлт өкілдеріне де, тіпті пұтқа табынушыларға қатысты да міндетті екендігін айтады (Гит. 61, а).

Қайырымдылық тақуалықтың көрінісі ретінде әділетсіз немесе теріс болмауы керек. Талмуд ережелеріне сәйкес, қарыздарын өтемей және жұмысшыларының жалақысын төлемей тұрып қайырымдылық жасау әбестік болып саналады. (Ялкут Шимеони, Нақыл сөздер, 947). Өзінің қайырымсыз әрекеттерін жасыру немесе жеке бас пайдасы үшін қайырымдылық қызметін пайдалануға тыйым салынады.

Иудаизм адамның қадір-қасиетін сақтауға үлкен мән береді, сондықтан садақаны беруші оны кім қабылдағанын және садақаны алушы оны кім бергенін білмегені әлдеқайда дұрыс деп саналады. «Цдаку» берудің одан да жақсы тәсілі – қарызды мерзімсіз және пайызсыз беру. Бұл жағдайда қарыз ақша алған адам ыңғайсыз жағдайға қалмауы керек.

Талмудтың этикасында мейірімді сөздер ерекше маңызға ие және ол сыйлықтың өзінен гөрі кедейлерге әлдеқайда үлкен мәнге ие (Тр. Суккот, 49).

Сонымен бірге садақа беруші өзінің берген садақасы зұлымдық үшін пайдаланылмауын қамтамасыз етуі керек. Көмек сұрау, егер олар тамақ, сусын және киімге қатысты болмаса, Талмудтың нұсқауларына сәйкес қатыгездікті болдырмас үшін, шынымен мұқтаж, көмекке мұқтаж кедейлер мен алаяқтар, кәсіпқой бопсалаушылардың теріс пайдалануларын болдырмау үшін арасын қатаң түрде ажырату керек.

Таураттағы қайырымдылықтың («гемилут хасадим» - материалдық, моральдық және т.б. қолдау арқылы жақынына деген жанашырлықтың кез-келген көрінісі) түрлері: 1) қонақжайлылық және ашыққандарды тамақтандыру; 2) кедейлерді киіммен және аяқ киіммен қамтамасыз ету; 3) науқас адамдарға көңілін сұрап бару және оларға күтім жасау; 4) өлгендерді жерлеу, жерлеу рәсіміне қатысу; 5) қайтыс болған адамның туыстарына көңіл айтып, жұбату; 6) тұтқындарды сатып алып, босату; 7) кедей отбасылардан шыққан қыздарды тұрмысқа беру. «Гемилут хасадим» тек материалдық қызметпен ғана емес, сонымен бірге күнәһарды тура жолға қайтаруға тырысумен (Тр. Тамид, 28а); барлық адамдармен қарым-қатынаста құрмет пен сыпайылық танытумен, сенімі мен шығу тегіне қарамастан кез-келген адаммен сәлемдесу (Авот, 4, 15), барлық адамдарды жақсы қабылдаумен сипатталады (Авот, 1, 16) [6].

Буддизм. Буддизмде негізгі жақсылық жасаушы - «каруна», барлық тіршілік иелері бір-бірімен байланысты екенін мойындауға негізделген жанашырлық болып саналады, өйткені барлығы сансара шеңберінің (қайта туылу шеңбері) ішінде және бәрі одан шығуға тырысады. Бір адамның әрекеті бүкіл әлем үшін жаһандық мәнге ие. Сондықтан, барлық әлеуметтік мәселелер адамның өзгерген ішкі жан дүниесінің арқасында шешіледі: буддист өзін-өзі ағартудың арқасында қайырымдылық жасайды, және қайырымдылық жасау арқылы көмек алған адамдардың дүниесінде жақсы сезімдер тудырады, осылайша зұлымдық пен оның түп-тамыры – жақсылық пен заттардың шын мәнін білмеу азая түседі. Барлығы бір-біріне тәуелді болғандықтан, іс жүзінде бәрі тең, ал басқа біреуге жасаған жақсылық – бұл өзіне тең адамға жасаған сый. Тхеравада дәстүріндегі сыйлық ең алдымен өзінің рухани әсерін материалдық сыйлықтармен (дана) алмастыратын сангхаға (монахтар қоғамдастығы) қатысты. Әсіресе ең бейшара, жұқпалы аурумен ауыратындарға көмек, суық мезгілде тамақ пен баспана беру қарманы (әр тіршілік иесінің өмірінде кездесетін себепті-тергеу немесе жаза заңы) жақсартады [7].

Байлықтың заттай мағынасы жоқ, керісінше әлеуметтік маңызға ие - бай адамдарға өздерінің бастапқыдағы теңдігі мен адам тағдырының бірлігін еске түсіріп, кедейлерді қорғауға мүмкіндік береді. Тхеравада дәстүрлерінде (Мьянма, Таиланд, Камбоджа) қоғам «патрон-клиент» қарым-қатынасына негізделіп құрылған (ол өте ауыспалы және тұрақсыз), мұндай қоғамда әрбір бай буддист өзін нақты бір адамдар мен топтарға көмектесуге міндетті сезінеді, ал әрбір кедей адам мен қысым көрген әлеуметтік топ кімге жүгінуді біледі.

Конфуцийшілдік. Конфуцийшілдік, ең алдымен, әлемдегі үйлесімділік пен өзара байланыстар қағидасынан туындайды.

Біріншіден, қайырымдылық жаһандық үйлесімділік пен «алтын орта» қағидасын сақтау үшін қажет. Сондықтан, «сяокан» ұғымы (қайырымдылық пен кірістік мемлекеттік қайта бөлуді көтермелейтіндіктен, байлар мен кедейлердің арасында нақты айырмашылық жоқ «кіші өркендеу» қоғамы) Конфуций елдерінің, атап айтқанда Тайвань мен Сингапурдың мемлекеттік саясатының идеологиялық негізі болып табылады.

Екіншіден, қайырымдылық конфуцийшілдіктің маңызды қағидасы «жэнь» - адамгершілікті іске асыру үшін қажет. «Жэнь» басқа адамдардың ішкі құндылығын тануға және бүкіл әлемнің бір отбасы екенін түсінуге негізделген (сондықтан конфуцианизмдегі сенімге сәйкес отбасына табыну және тек өз отбасын бақытты қылған адамдар ғана қоғамда дұрыс қатынастар орната алады). Конфуцийшілдік теоретиктерінің бірі Чжан Цай жазғандай, әлемде бір ғана негізі бар, және барлық адамдар әлемдік бір ата-ананың балалары. Сондықтан, конфуцийшілдік қайырымдылық тек отандастарына ғана емес, бүкіл әлемге таралады.

Үшіншіден, конфуций ағымын ұстанушы үшін қайырымдылық жасау - адам үшін бақыт көзі [8].

Индуизм. Индуизмде де сансара шеңберіндегі барлық тіршілік иелеріне жанашырлық және бәрі бір-бірінен тәуелді болғандықтан - барлық деңгейде үйлесімділікке қол жеткізу басты қасиет болып саналады.

Қайырымдылық жақсылық жасаушыға өзін сансара әлемінде ұстап тұратын және «мокши» (азаттық) алуына кедергі болатын өзімшілдік пен жердегі өмірден арылуға көмектеседі. Индуизмнің бір бағыты - Вайшнавизм тұрғысынан адамдар тіршіліктің негізгі этикалық қағидаларын жоғалтқандықтан қолдау мен көмекке мұқтаж.

Джайнизм. Джайндарда беру және алу - бұл әділ адамның жеті қасиетінің бірі.

Джайнизмнің негізгі қағидасы «ахимса» – зорлық-зомбылық жасамау болғандықтан, қайырымдылық зорлық-зомбылықтың бір түрі болып табылатын ашкөздікті жеңуге көмектеседі деп саналады.

Не берсеңіз де шын жүректен және ашкөздіксіз, сыйақы күтпей, мақтаншақтықтан аулақ болып, қайырымдылық жасаған адамға ашуланбай және қайырымдылыққа өкінбей беру керек, адамға көмектескеннен өзіңізді бақытты сезінуіңіз керек.

Мұқтаж адамдар үш санатқа бөлінеді: супатра (дұрыс сенімі бар адамдар және дұрыс мінез-құлықтары бар адамдар - джайндар сонда кіреді), купатра (дұрыс мінез-құлық бар адамдар, бірақ дұрыс сенімі жоқ адамдар) және апатралар (дұрыс мінез-құлық пен дұрыс сенімі жоқ адамдар). Алғашқыларға көмек көрсету – құп көріледі, екіншілерге көмек көрсету рұқсат етілгенімен - қолдамайды, үшіншілерге көмек көрсету тек зиян тигізеді. Сондықтан Джайндар ең алдымен өз қауымдастық мүшелеріне көмектеседі. Алайда «Каруна-дана» деп аталатын жақсылық түрі бар - кез-келген адамға жанашырлық сыйы. Өте бай джайндар ауру және панасыз жануарларға баспана мен ауруханалар құруға күш пен қаражатты аямайды. Қайырымдылықтың түрлеріне азық-түлік, дәрі-дәрмек, баспана, кітаптар мен білім беру жатады [9].

Сикхизм. Сикхизмде сикхтерге ерекше батасын берген Құдай алдында қауымдастықтың барлық мүшесі тең деп есептеледі. Сондықтан кедей сикх қоғам үшін ұят, қауымдастықтың теңдік және өзара көмек қағидаттарын орындамағаны болып табылады. Сикхтің белсенді адамгершілік өмірі - бұл оның Құдайға деген сүйіспеншілігінің маңызды көрінісі (сикхизмде салттық өмір дерлік жоқ), ол сикхті басқалармен (қоғам мүшелерімен ғана емес) бөлісуге міндеттейді. Сондықтан сикхтер Үндістандағы ең жомарт қайырымдылық жасаушылардың бірі ретінде танымал.

Даосизм. Даоисттер Дао (ақиқат) жолы үйлесім мен тепе-теңдікте болады деп санайды. Даос мұғалімі Мо-цзыдың көзқарасы бойынша, әлем жалпыға ортақ махаббат пен өзара пайдаға негізделуі керек, бұл Даодан жақсы ерлердің қажетсіз толқулар мен ауытқулардың алдын алуға көмектеседі. Бұл ұстаным қазіргі Қытайдағы даоисттердің қайырымдылық пен денсаулық сақтау саласындағы белсенді әрекетін түсіндіреді [10].

Осылайша, барлық діндерде қайырымдылықтың сенушіге жүктелген және оның діни сенімдерін тікелей жүзеге асырумен байланысты берік этикалық негізі қаланған.

Ислам, православиелік немесе католиктік христиандық, протестантизм, иудаизм, буддизм немесе конфуцианизм болсын, кез-келген діни мәдениетте қайырымды істердің және мұқтаж

адамдарға көмектесудің маңыздылығы туралы айтылады. Әр адам, мейлі кедей болсын, бай болсын, қолдан келгенше қолдауға мұқтаж адамға көмектескені дұрыс...

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Шилов В.В. Религия в системе общечеловеческих ценностей и современность. // Развитие современного общества: основные тенденции и противоречия. Тез. докл. науч-прак. конф. Пермь, 2012.
- 2 Ислам: словарь атеиста / под общей редакцией Пиотровского М.Б. – М.: политиздат, 2009
- 3 О социальной концепции русского православия / под общ.ред. М.П.: Мчедлова; - М.: Республика, 2002.
- 4 Отчет о деятельности Каритас // www.catholic/vlaivostok.ru
- 5 Христиан діні // <http://kk.convdocs.org/docs/index-265477.html?page=42>.
- 6 Динур Б.-У. Еврейская история. Ее особенности и непрерывность // Век. - Рига, 2009. № 2. – 112-115 б.
- 7 Хамфриз К. Дзен-буддизм. – М.: Фаир-пресс, 2002.
- 8 Васильев Л.С. Заповеди Конфуция // Наука и религия. 1971. – №12.
- 9 Иткин С. М., кандидат философских наук, научная статья по специальности «Религия. Атеизм», 2007. 17 с.
- 10 А. И. Артемьев. Дінтану, Алматы баспасы 2010.

References

- 1 Shilov V.V. *Religiya v sisteme obshchchelovecheskih cennostej i sovremennost'*. // *Razvitie sovremennogo obshchestva: osnovnye tendencii i protivorechiya. Tez. dokl. nauch-prak. konf. Perm'*, 2012.
- 2 *Islam: slovar' ateista / pod obshchej redakciej Piotrovskogo M.B.* – М.: politizdat, 2009
- 3 *O social'noj koncepcii russkogo pravoslaviya / pod obshch.red. M.P.: Mchedlova; - M.: Respublika, 2002.*
- 4 *Otchet o deyatel'nosti Karitas // www.catholic/vlaivostok.ru*
- 5 *Hristian dini // http://kk.convdocs.org/docs/index-265477.html?page=42.*
- 6 *Dinur B.-U. Evrejskaya istoriya. Ee osobennosti i nepreryynost' // Vek. - Riga, 2009. № 2. – 112-115 b.*
- 7 *Hamfriz K. Dzen-buddizm. – M.: Fair-press, 2002.*
- 8 *Vasil'ev L.S. Zapovedi Konfuciya // Nauka i religiya. 1971. – №12.*
- 9 *Itkin S. M., kandidat filosofskih nauk, nauchnaya stat'ya po special'nosti «Religiya. Ateizm», 2007. 17 s.*
- 10 *A. I. Artem'ev. Dintanu, Almaty baspasy 2010.*